

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมของประชาชนไทย
ในโลกออนไลน์และความท้าทายในยุคดิจิทัล
Patterns of Direct and Indirect Political Participation of Thai
Citizens in the Online Environment and the Challenges
of the Digital Era

วารางคณา โพธิ์ศรี¹, อภิชาติ เหมอัยไรสง²,
พระวิชรญาณ วิสุทฺธิญาโณ (ไม้แหยม)³

Warangkana Phosri¹, Aphichit Mueaithaisong²,
Wicharayan Wisuttiyano (moyaem)³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Corresponding Author's Email: warangkanaphosri@gmail.com

Received: 04/09/2568

Revised: 25/09/2568

Accepted: 29/09/2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมของประชาชนไทยในโลกออนไลน์และความท้าทายในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทอย่างลึกซึ้งต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่มิติใหม่ทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านช่องทางออนไลน์ การมีส่วนร่วมทางตรง เช่น การลงชื่อสนับสนุนข้อเรียกร้อง การเข้าร่วมกิจกรรมประท้วงผ่านโซเชียลมีเดีย และการร่วมอภิปรายประเด็นทางการเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่การมีส่วนร่วมทางอ้อม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ และการใช้พลังโซเชียลในการกดดันภาครัฐ ก็มีบทบาทสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ ได้แก่ ปัญหาข่าวปลอม ความขัดแย้งในโลกออนไลน์ การควบคุมจากรัฐ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน การส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลและการสร้างพื้นที่สาธารณะออนไลน์ที่เปิดกว้าง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัยของไทย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การเมือง, โลกออนไลน์, ยุคดิจิทัล

Abstract

This academic article aims to study forms of direct and indirect political participation of Thai citizens in the online world and the challenges in the digital age where information technology plays a profound role in the lives of Thai people. Political participation has transformed from traditional forms to new dimensions, both direct and

indirect, through online channels. Direct participation, such as signing petitions, participating in protest activities through social media, and engaging in political discussions, shows an increasing trend. Meanwhile, indirect participation, such as disseminating information, posing critical questions, and using social media power to pressure the government, also plays a significant role. However, major challenges include fake news, online conflicts, state control, and inequality in access to technology, all of which are obstacles to constructive and sustainable participation. Promoting digital literacy and creating open online public spaces are therefore important approaches to developing contemporary Thai Democracy.

Keywords: Participation, Politics, Online world, Digital age

บทนำ

สังคมประชาธิปไตยมีความเป็นจริงของสังคมที่เต็มไปด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างในอดีตความต่างจะเป็นเรื่องเพศสภาพ ชนชาติ ศาสนา ความเชื่อ แต่ในวันนี้เกิดความแตกต่างระหว่างวัยในชุดความคิดเกี่ยวกับการตีความหมาย เรื่อง “ชาติ” ที่ไม่ตรงกันด้วยความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันนี้เองบ่อยครั้งจึงกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งไม่ลงรอยกันและบางครั้งก็ถึงขั้นลอยแพตัดขาดลูกหลานที่เห็นต่างไปจากตัวเอง เมื่อใดก็ตามที่เราพยายามเข้าใจความขัดแย้งระหว่างวัยเรื่องของเจเนอเรชันจึงมักถูกหยิบยกขึ้นมาอธิบายอยู่เสมอส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเราเชื่อว่ายุคสมัยมีส่วนหล่อหลอมตัวตน ความคิดและความเป็นเราไม่มากนักน้อย ซึ่งคนต่างเจเนอเรชันก็ย่อมมีความคิดความเชื่อพื้นฐานบางอย่างที่ต่างกันเป็นธรรมดา การทำความเข้าใจในแต่ละช่วงวัยจึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมเราก็คงต้องเรียนรู้ที่จะเคารพความรู้สึกของคนในสังคมเดียวกันที่มีความหลากหลายช่วงวัยว่าไม่ได้เหมือนกับเราทุกคนจึงเป็นการเรียนรู้ที่จะเคารพความรู้สึกของมนุษย์ด้วยกัน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ (พระมหาวิระชาติ ปิยวณโณ (โปธา), 2565 : 27-40)

สังคมโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ตลอดมาจนถึงปัจจุบันด้วยแรงขับเคลื่อนสำคัญหลายประการ กระแสการเปิดเสรีและการเชื่อมต่อหลายภาคส่วนเข้าหากันได้ถูกพัฒนาในหลายมิติบนเส้นทางการเชื่อมต่อของเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งมีความสามารถและความรวดเร็วสูง โดยถูกพัฒนาเร่งความเร็ว ตลอดจนความซับซ้อนในการเชื่อมต่อขึ้นหลายเท่าตัว เพื่อรองรับทุกกิจกรรมของผู้คนในสังคมปัจจุบัน และยังคงครอบคลุมถึงไปถึงชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถือว่าเป็นปฐมฤกษ์ในการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศด้วยตัวเองทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันเป็นอำนาจจากสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยประชาชนมีสิทธิใช้อำนาจออก

กฎหมายผ่านรัฐสภาใช้อำนาจบริหารผ่านรัฐบาลและใช้อำนาจตุลาการผ่านศาล (วุฒิพร ลีมวรารักษ์, 2562 : 1-10) การเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่าสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สภาพการเมืองการปกครองไม่มีความเจริญก้าวหน้าเป็นเพราะความอ่อนแอของภาคประชาชนที่ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปล่อยให้เป็นที่หรือการดำเนินการของนักการเมืองและข้าราชการที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายปกครองบ้านเมืองเพียงฝ่ายเดียว (ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2563 : 386-387) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนของสังคม เมื่อสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของแต่ละคนมากขึ้น สื่อออนไลน์เกิดมาจากการพัฒนาการทางการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ก่อให้เกิดสื่อรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นมาอย่างมากทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น (พระณัฐวุฒิ พันทะลีและคณะ, 2565 : 83-93)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในบริบทประชาธิปไตยยุคดิจิทัล ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านช่องทางออนไลน์ ความเห็นต่างระหว่างวัยและชุดความคิดที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับความหมายของชาติ กลายเป็นประเด็นขัดแย้งสำคัญในสังคม โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างเสรี ขณะเดียวกันเทคโนโลยีดิจิทัลก็เป็นทั้งเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วมและความท้าทาย เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ขาดพลเมือง และการควบคุมจากรัฐ ทั้งนี้ประชาชนไทยยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยยังไม่ก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น การส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัยและการพัฒนาทักษะดิจิทัลจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะสะท้อนความตื่นตัวและความรับผิดชอบของประชาชนต่อสังคมในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยอย่างชัดเจน โลกออนไลน์และสื่อสังคม (Social Media) กลายเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถแสดงออก แสดงความคิดเห็น และเคลื่อนไหวทางการเมืองได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

จารุกิตติ์ อีรดาพงศ์ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า หนึ่งบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล คือ การเป็นเครื่องมือในการประสานงานและสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคม การจัดตั้งและประสานงานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้การรวมตัวและการระดมพลของประชาชนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การใช้แฮชแท็กในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น #MeToo หรือ #BlackLivesMatter ซึ่งทำให้ประเด็นทางสังคมได้รับความสนใจในวงกว้างและส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในระดับประเทศและระดับโลก การเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนในการกดดันรัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้มีการปรับปรุงการบริหารงานเพื่อประโยชน์ของสังคม

สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2565 : 2298-2312) ได้กล่าวไว้ว่า หนึ่งในความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล คือ การช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและเสริมสร้างความโปร่งใส เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาล นโยบายต่าง ๆ และกิจกรรมของนักการเมืองได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมแพลตฟอร์มเหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของผู้มีอำนาจ โดยประชาชนสามารถใช้ข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และแสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของนโยบายหรือการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างทันที ความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้นนี้ส่งเสริมความไว้วางใจในระบบการปกครองและช่วยลดปัญหาการคอร์รัปชันหรือการใช้อำนาจในทางที่ผิด

พนิดา อุปหนองและคณะ (2565 : 173-188) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารและการระดมความคิดเห็นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและระดมความคิดในประเด็นต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เช่น Facebook Twitter หรือฟอรัมสนทนา การอภิปรายในรูปแบบนี้ช่วยสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นสาธารณะและทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนเข้าถึงได้ การระดมความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัลยังช่วยให้ประชาชนสามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคำคัญได้อย่างสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่เคยถูกละเลย เช่น เยาวชนหรือกลุ่มชนชายขอบ

สรุป การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้สร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมแบบใหม่ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ แต่ในขณะเดียวกันปัญหาข้อมูลบิดเบือนและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีก็เป็นอุปสรรคที่ต้องจัดการ การพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อการออกแบบนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างกว้างขวาง การสื่อสารออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว หากยังกลายเป็นพื้นที่ใหม่ในการแสดงออก แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางทางการเมืองของประเทศ

สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2565 : 2298-2312) ได้กล่าวไว้ว่า การเข้าถึงข้อมูลและความโปร่งใสเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทำให้สามารถตรวจสอบและติดตามการทำงานของรัฐบาลและนักการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ข้อมูลเปิดเผยต่อสาธารณะมากขึ้น ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจ

พณินดา อุพหนองและคณะ (2565 : 173-188) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารและการระดมความคิดเห็นสื่อสังคมออนไลน์เป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการระดมความคิด ทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ การสร้างกลุ่มสนทนาออนไลน์หรือการใช้แฮชแท็กในการระดมความคิดเห็นช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณและคณะ (2565 : 158-171) ได้กล่าวไว้ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การจัดตั้งและประสานงานการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพตัวอย่างเช่น การใช้แฮชแท็กในการระดมพลหรือการจัดกิจกรรมออนไลน์ ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและสร้างแรงกดดันต่อผู้มีอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและความโปร่งใส กระตุ้นการสื่อสารและระดมความคิดเห็น สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการศึกษาและความตระหนักรู้ทางการเมือง อย่างไรก็ตามตามความท้าทาย เช่น ข้อมูลบิดเบือน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อจำกัดด้านเสรีภาพ ต้องได้รับการแก้ไขผ่านการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมและความท้าทายในยุคดิจิทัล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และการแสดงออกถึงความคิดเห็นหรือความต้องการของตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะหลัก คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคดิจิทัลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทายที่ต้องเผชิญ โดยมีความท้าทายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีหลายอย่าง อาทิเช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (Fake News) เทคโนโลยีดิจิทัลเอื้อต่อการเผยแพร่ข้อมูลอย่างรวดเร็ว แต่ก็ทำให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือนแพร่กระจายได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและการตัดสินใจทางการเมือง การรับมือกับปัญหานี้จำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีแม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างคนเมืองกับชนบท หรือระหว่างกลุ่มอายุ ซึ่งอาจจำกัดการมีส่วนร่วมของบางกลุ่ม

กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณและคณะ (2565 : 158-171) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในปัจจุบันมกรการใช้ แชชแท็กบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมความคิดเห็นและสร้างความตระหนักรู้ใน ประเด็นทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การใช้แฮชแท็ก #Saveบางกอย เพื่อสนับสนุนชาวบ้านบางกอยใน การเรียกร้องสิทธิที่ดินและการอยู่อาศัย ทำให้ประเด็นนี้ได้รับความสนใจจากสาธารณะและสื่อมวลชน และอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญก็คือ การลงชื่อในคำร้องออนไลน์แพลตฟอร์ม เช่น Change.org ที่ถูกใช้ในการ รวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุนในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายหรือการยุติโครงการ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การลงชื่อในคำร้องออนไลน์เป็นวิธีที่ประชาชนสามารถแสดงความเห็นและ กดดันผู้มีอำนาจให้พิจารณาประเด็นที่สำคัญ จึงทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลนำมา ซึ่งโอกาสและความท้าทายที่ต้องเผชิญ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและการรับมือกับ ความท้าทายที่เกิดขึ้นจะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทาง การเมืองได้อย่างยั่งยืน

สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2565 : 2298-2312) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้สื่อ สังคมออนไลน์ของประเทศไทยในการรณรงค์เลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคการเมืองต่าง ๆ มีการใช้สื่อ สังคมออนไลน์อย่างแพร่หลายในการรณรงค์หาเสียง พรรคการเมืองและผู้สมัครใช้แพลตฟอร์มเช่น Facebook Twitter และ YouTube เพื่อสื่อสารกับผู้สนับสนุนและประชาชนทั่วไป ทำให้การสื่อสารทาง การเมืองเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อสังคม ออนไลน์และแพลตฟอร์มคำร้องออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล แสดงความเห็น และมีส่วนร่วม ในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามความท้าทายสำคัญ ได้แก่ การแพร่กระจายของข้อมูล บิดเบือน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การรับมือกับปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างสภาพแวดล้อม ที่ปลอดภัยเพื่อการแสดงความคิดเห็น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วม ทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนควรเน้นทั้งการสร้างระบบ นิเวศดิจิทัลที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร (Digital Literacy) ให้แก่ประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ตลอดจนการสร้างกลไกให้รัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สุภิญญา กลางณรงค์ และ ฌภัทร เรืองนภากุล (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ยุคดิจิทัลการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนได้รับการส่งเสริมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การมีส่วนร่วมนี้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมและตอบสนองต่อความ ท้าทายที่เกิดขึ้น การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media and Information Literacy) การ

แพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในยุคดิจิทัล ฉะนั้นการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลจะช่วยให้ประชาชนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ด้วยการจัดอบรมหรือจัดหลักสูตรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในสถานศึกษาและชุมชนที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลก่อนที่จะแชร์ข้อมูลข่าวสารลงสื่อออนไลน์

กรมส่งเสริมการเกษตร (2565) ได้เขียนไว้ว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เข้าถึงได้ (Accessible Digital Infrastructure) เพราะปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น การขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปยังพื้นที่ชนบท และการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีราคาย่อมเยา จะช่วยลดช่องว่างในการเข้าถึงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี (Enabling Environment for Free Expression) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็นจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและปกป้องสิทธิของประชาชนในการแสดงออกทางการเมืองบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐ (E-Government Platforms) การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบการจัดทำระบบรับฟังความคิดเห็นออนไลน์ การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะและการจัดทำโพลหรือสำรวจความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัลจะทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) ได้เขียนไว้ว่า การส่งเสริมการศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้ทางการเมือง (Political Education and Awareness) การให้ความรู้ทางการเมืองผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น การจัดทำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดสัมมนาเสมือนจริง และการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการเมืองและสิทธิของประชาชน จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในประเด็นทางการเมือง การมีความรู้ที่ถูกต้องจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

สรุป การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนต้องดำเนินการผ่าน 5 แนวทางหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อลดผลกระทบของข้อมูลบิดเบือน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้เข้าถึงได้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐ เพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการส่งเสริมการศึกษาและความตระหนักรู้ทางการเมือง แนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

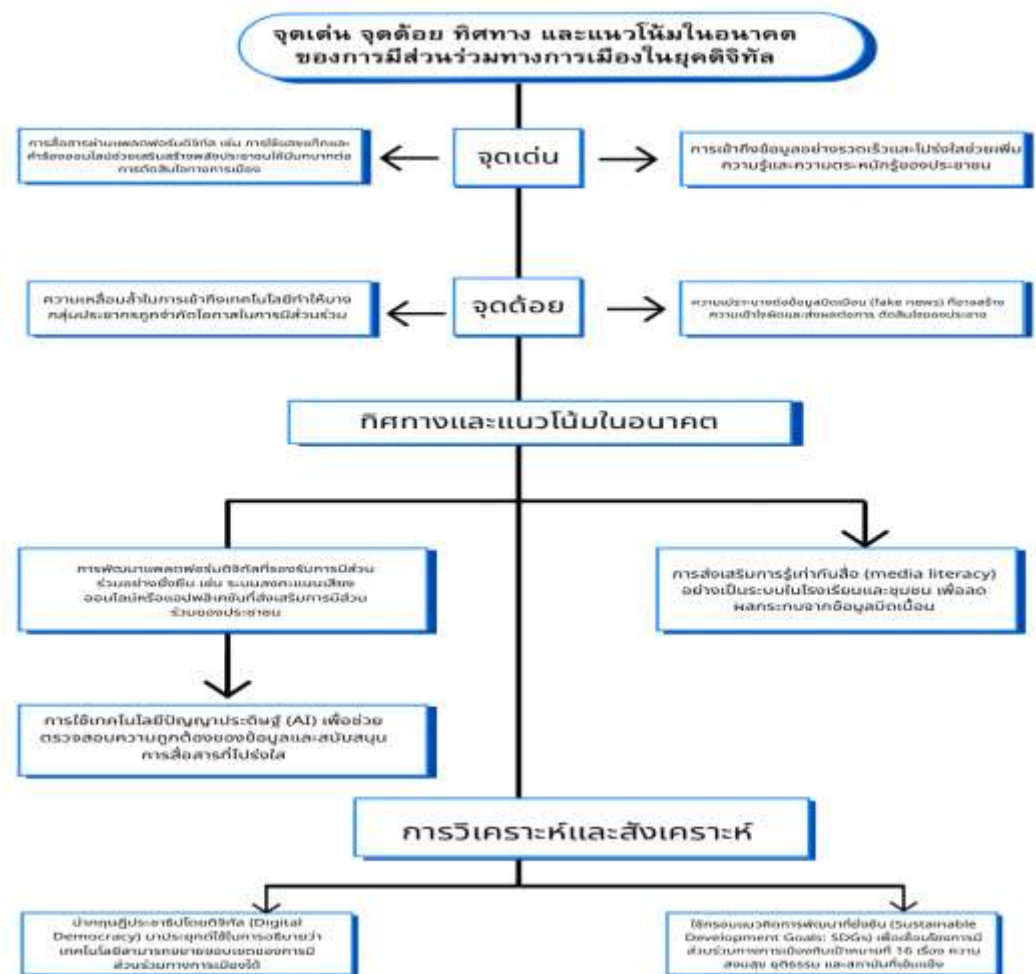
บทสรุป

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยในยุคดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมิได้เป็นเพียงผู้รับสารหรือผู้ติดตามการเมืองเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นผู้เล่นสำคัญที่สามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย สร้างกระแสทางสังคม และเรียกร้องความเปลี่ยนแปลงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การมีส่วนร่วมในปัจจุบัน จึงเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบทางตรง เช่น การลงชื่อสนับสนุน การแสดงความคิดเห็นโดยตรง การเข้าร่วมการประท้วงออนไลน์ และทางอ้อม เช่น การแชร์ข้อมูล ตั้งคำถาม วิเคราะห์ประเด็นสำคัญ และใช้สื่อออนไลน์เพื่อกดดันทางอ้อม อย่างไรก็ตามแม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้กว้างขวางขึ้น แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญ ได้แก่ 1) ขวาล้อมและข้อมูลบิดเบือน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติของประชาชน ทำให้เกิดความสับสนและความแตกแยกในสังคม 2) ความขัดแย้งทางความคิดเห็น โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ ซึ่งขาดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างปลอดภัย 3) การควบคุมจากรัฐหรือผู้มีอำนาจ ที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน 4) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทำให้บางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ คนชนบท หรือกลุ่มเปราะบาง มีโอกาสเข้าร่วมน้อยกว่าคนอื่น 5) ความแตกต่างระหว่างเจเนอเรชัน โดยเฉพาะในความเข้าใจและการตีความ “ชาติ” “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในครอบครัวและสังคม และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนไว้ 5 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล เพื่อรับมือกับขวาล้อมและข้อมูลบิดเบือน 2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทและกลุ่มเปราะบาง 3) การสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัยและเสรีเพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ 4) การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐ ให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นหรือตรวจสอบนโยบาย 5) การให้ความรู้ทางการเมืองอย่างเป็นระบบและเข้าถึงง่าย เพื่อยกระดับความตระหนักรู้ทางการเมืองของทุกกลุ่มในสังคม ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกออนไลน์ไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ใหม่ แต่เป็นพัฒนาการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่กำลังปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโลกสมัยใหม่ ซึ่งประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังสามารถมีบทบาทเชิงรุกผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเงื่อนไขว่ารัฐและสังคมจะต้องร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กติกา และวัฒนธรรมประชาธิปไตย ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม และยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเชื่อมโยงกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มคำร้องออนไลน์ และเครื่องมือดิจิทัลอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วและโปร่งใส ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาขวาล้อมที่ลดความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญ แนวโน้มในอนาคตมุ่งเน้นไปที่

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การส่งเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อของประชาชน และการขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้งการสร้างแรงจูงใจและโอกาสในการเข้าร่วมผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เข้าถึงง่ายและการอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการออกแบบแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่ายและเป็นมิตรกับผู้ใช้ทุกกลุ่ม เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). กรมส่งเสริมการเกษตร ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตรวจสอบแปลงเพาะปลูกผ่านแอปพลิเคชัน Geoplots appeared. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2568, จาก <https://www.doae.go.th/>

- กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณและคณะ. (2566). อิทธิพลการสื่อสารทางการเมืองยุคดิจิทัลกับการเคลื่อนไหวทางสังคม. วารสารปัญญา, 30(3), 158-171.
- จารุกิตต์ อีรดาพงศ์. (2562). “Digital Politics” การเมืองใหม่ในโลกดิจิทัล กับ จันจิรา สมบัติพูนศิริ”. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2568, จาก <https://www.the101.world/one-on-one-ep-37/>
- พระณัฐวุฒิ พันทีและคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2(1), 83-93.
- พระมหาวิระชาติ ปิยวณโณ (โปธา). (2565). การจัดการความโกรธโดยใช้หลักเมตตาทางพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐเซียกับยูเครน. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(2), 27-40
- พนิดา อุพนทองและคณะ. (2565). พลเมืองดิจิทัลกับมิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 173-188.
- ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : แนวคิด หลักการ และการส่งเสริม. วารสารบัณฑิตแสงโคกคำ, 5(2), 386-387.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). ความท้าทายแห่งศตวรรษที่ 21 ของพลเมืองดิจิทัล. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2568, จาก <https://www.the101.world/digital-challenges/>
- วุฒิพร ถิ่นวราภัส. (2562). กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ : กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์ และแนวหน้า. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2298-2312.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). การส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2568, จาก <https://prt.parliament.go.th/items/d74808e0-909d-4a38-970f-2bf84b2878da>
- สุภิญญา กลางณรงค์ และ ฌักพร เรืองนภากุล. (2564). ความเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลกับการรับมือด้านมิติออนไลน์ในวิถีปรกติใหม่. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2568, จาก <https://blog.cofact.org/digitalcitizen/>